

De hemel van Heivisj

Ander werk van Benny Lindelauf

Negen Open Armen (2004)

Thea Beckmanprijs 2004, Gouden Zoen 2005

Door en Door Winter (2007)

Benny Lindelauf
De hemel van Heivisj

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2010

*Voor mijn familie,
van het bloed of van het hart*

www.queridojeugdboeken.nl
www.bennylindelauf.com

Voor het schrijven van dit boek ontving de auteur een werkbeurs van het Nederlands en van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Copyright © 2010 Benny Lindelauf

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Em. Querido's Uitgeverij BV, Singel 262, 1016 AC Amsterdam.

Omslag Brigitte Slangen
Omslagbeeld Trevillion Images

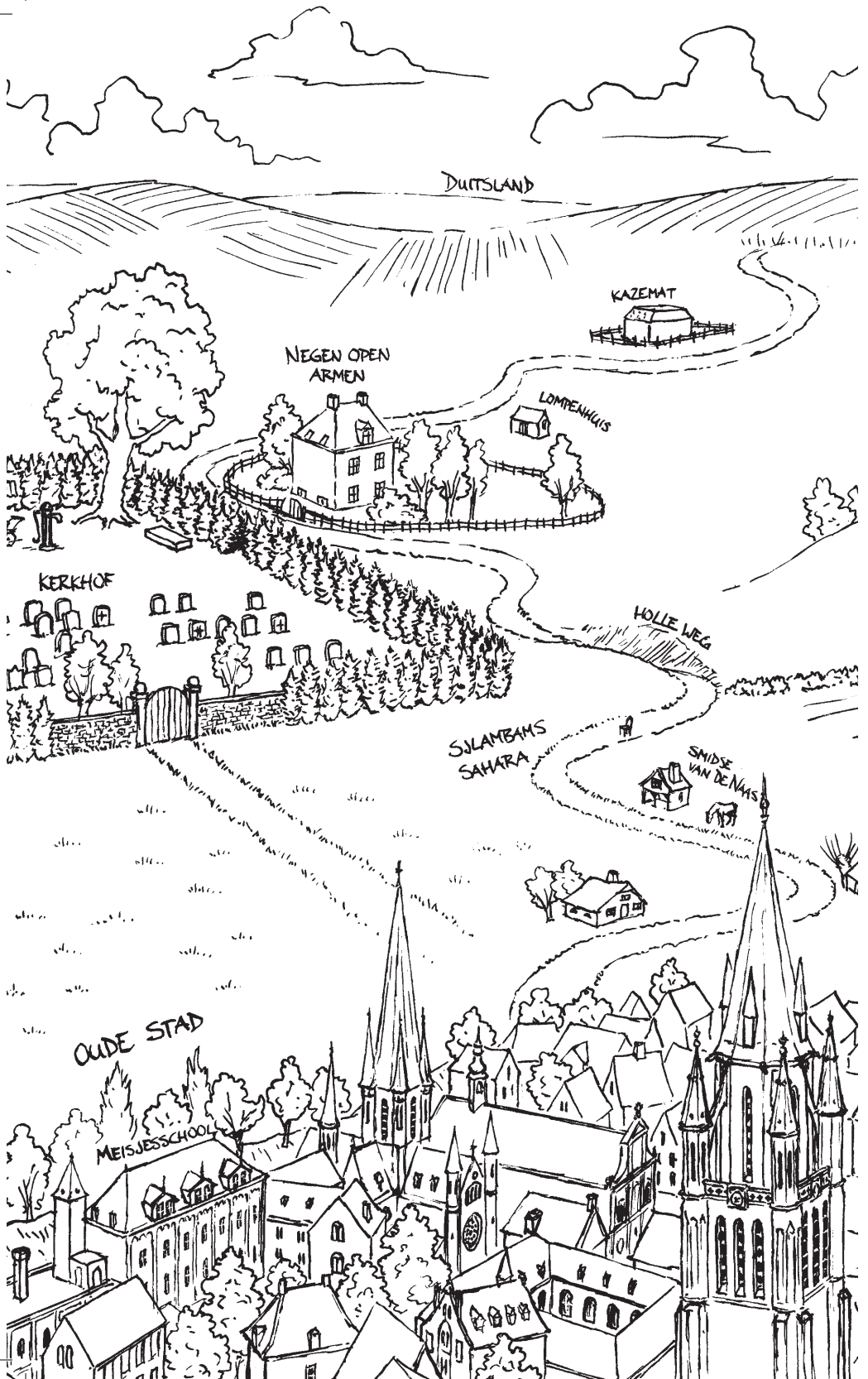
ISBN 978 90 451 10400 / NUR 284

*Bless the beasts and the children
light their way when darkness
surrounds them*

Shirley Bassey

Huisje, boompje, beestje

Onbekend

Inhoud

Deel 1

Een Gouden Toekomst
1938-1939

- In de Hemel 15
Heilige Boon 20
Chef van transport 24
Onze grootvader in de beschuitbus 27
Mijn Gouden Toekomst 33
Sigaren uit de achtertuin 38
De terugkeer van Nienevee 47
Het einde van piep en kraak 54
Zandpluk en het tegendeel van zorgen 64
Jassen die passen 67
Een oude toekomst 74
De pop die alles zag (1) 77

Deel 2

Fings oorlog
1939-1940

- Deine liebe Freundin Fing 85
Geluk 91
Drukke die nog komen moet 96
Geen liefdadigheid 102
De wereld laten draaien 108

Vriendinnen	113
Diepgroeiers	117
Een Vrouw vol Vrijwillige Werken	125
Voorbereidingen	130
Het Grote Gemengde Feest	136
Een ongelukje kan gebeuren	141
Acht-en-een-kwart armen	147
Krombroodrapen	158
Betaalfamilie	165

Deel 3

Gods bakplaat

1940-1941

Een nieuwe karavaan	173
Niet voor kinderen	178
Mejuffrouw Vroon	181
Een oorlog van broers (I)	184
Zesde Schouder	188
Mijn meisje	192
Gods Bakplaat (I)	195
Verkering	202
De verbonden boom	206
Gods Bakplaat (II)	211
Een oorlog van broers (II)	218

Deel 4

De hemel van Heivisj

1941-1942

Tussentijd (I)	229
Suiker op straat	235
Berichten	241

Een glorieuze toekomst	253
Geloven in Sint-Nicolaas	259
Heilige Boon	267
Tussentijd (11)	271
Fing en Fing	276
De ligging van de Amazone	282
Diefstal	291
De Paterskoel	294
Het geheim van de mijn	300
Hoe een rat niet te vangen	307

Deel 5

De schat van de linde
1942-1943

De onbepaalde mogelijkheden van het Wondergezondheidsbed	317
Piep en kraak	323
Pakjesavond	329
De hemel van Heivisj	334
Op de vlucht	345
Het midden van het donker	350
De pop die alles zag (11)	356
Geen weg terug	373
Het zout en de tranen	380
De wereld is plat	383
De schat van de linde	389
Niet omkijken	395
Verantwoording en dank	399
Verklarende woordenlijsten	401

Deel I
Een Gouden Toekomst
1938-1939

In de Hemel

Op een regenachtige middag moest ik naar de Hemel.

‘Niks aan de hand, hoor,’ zei de non die het bericht kwam brengen, maar dat was natuurlijk *kwatsj*. Niemand ging ooit zómaar naar de Hemel.

Het nieuws zong snel rond. Nog voordat ik bij de trap was, stonden er meisjes om me heen die druk met elkaar praatten alsof ik er niet bij was.

‘Ze moet naar de hemel!’

‘Wie?’

‘Fing.’

‘Fing Bóón?’

‘Naar de hemel?’

‘Wat heeft Fing daar nou te zoeken?’

‘Wat wil het Slagschip van háár?’

Hun verbazing was minstens zo groot als de mijne. De directrice liet je alleen roepen als je iets uitgehaald had, en ik stond niet bepaald bekend als durfal of uitvreter. Het enige wat ik kon bedenken was dat Muulke weer iets had uitgehaald. Niet dat het dan zin had mij te roepen. Mijn zus luisterde naar niemand en al helemaal niet naar mij.

De Hemel was de zolderverdieping van onze school. Behalve de kamer van het Slagschip bevond zich er ook de opslagplaats met kostuums en attributen voor de processies, waaronder honderdtwintig engelenvleugels van kippenveren. Ik beklom de steile trap die eindigde bij een azuurblauw geverfd trapportaal en een grote eikenhouten deur. Toen ik aanklopt had en binnen mocht komen, zag ik dat de kamer op

de directrice na leeg was. Verbaasd keek ik om me heen.

‘Ga zitten, kind.’

Het Slagschip zat gebogen over een stapel papieren. Ze was de enige burgervrouw die op onze school rondliep. Ze had dik grijs haar dat in een kolossale wrong op haar hoofd lag en als ze liep deinde haar enorme boezem op en neer, als een schip in een kalme haven.

Ik hoorde een stoel schuiven. Ze keek me aan. Haar blik was scherp, maar niet onvriendelijk. ‘Hoe gaat het met oma?’

‘Eh... goed,’ zei ik.

‘Broers?’

‘Ook goed.’

‘De Pap?’

Ik kon me niet meer inhouden. ‘Wat heeft Muulke uitgevr... eh... gedaan?’

‘Muulke?’

Ze maakte een beweging met haar hoofd en de wrong schokte een beetje naar voren. Vanaf hier gezien was die wrong echt groot. Als je zou zeggen dat er een klein dier op haar hoofd lag te slapen, zou iedereen het ook geloven. Ze voelde voorzichtig met haar handen, schoof hem weer op de juiste plek en bevestigde hem met twee haarspelden.

‘Fing.’

‘Ja, mevrouw de directrice?’

‘Denk je wel eens aan later?’

‘Later, mevrouw?’

‘Als je van school gaat.’

Ik haalde mijn schouders op. Meisjes werden dienstbode of hulp in een winkel als ze geluk hadden, maar voor de meesten was er de tricotagefabriek Rosita, waar ondergoed gemaakt werd, en in het ergste geval deed je schoonmaakwerk op het slachthuis. Tot je trouwde en kinderen kreeg.

Het Slagschip pakte een mapje van de stapel papier. Tot mijn verbazing zag ik dat het mijn rapporten waren.

‘Je gedrag is goed, je vlijt is goed,’ zei ze. ‘Je haalt goede

cijfers. Het enige zwakkere vak is aardrijkskunde.'

Ik knikte. Ik kon uren studeren op een landkaart en dan nog liep alles in mijn hoofd door elkaar. Muulke zei altijd dat het kwam doordat ik zo'n hekel aan verhuizen had.

'Maar afgezien daarvan,' vervolgde het Slagschip, 'ben je een van de besten van je klas.' Ze liet een korte pauze vallen.

'Fing.'

'Ja, mevrouw?'

'Zou je lerares willen worden?'

Ik staarde haar aan.

'Het is nog niet zeker,' zei ze. 'Maar zou je het willen? Mm, ja,' zei ze toen ze zag dat ik geen stom woord kon uitbrengen. 'Ik snap dat ik je wellicht een beetje overval. En dat je er even over wil nadenken. We komen er later nog op terug. En Fing...'

'Ja, mevrouw?'

'We zullen nog even niets zeggen. Tegen niemand. We zullen er even kalm over nadenken.' Zonder overgang boog ze zich weer over haar papieren. Ze pakte haar vulpen en begon te schrijven.

'Doe je de deur achter je dicht?'

Buiten gloeiden mijn wangen alsof ik een klap gekregen had. Muulke en Jes, die bij het schoolhek gewacht hadden, kwamen aangerend.

'Wat moest ze?'

'Niks,' zei ik.

'Niks?' zei Muulke verbaasd. 'Moest je naar de Hemel voor niks?'

Ik voelde me rood worden. 'Ze wilde weten hoe het met oma was,' zei ik snel. Gelukkig werd de aandacht van mijn zussen afgeleid.

Op de kiosk van de markt hing een groot plakkaat:

ZONDAG 10 SEPTEMBER 22.00 UUR
GROOTS VUURWERK BIJ DE ROEIVIJVER
TER ERE VAN HET VEERTIGJARIGE JUBILEUM
VAN WILHELMINA, ONZE GELIEFDE VORSTIN

‘Denk je dat we mogen?’ vroeg Jes.

‘Fing en ik wel,’ zei Muulke.

‘Ik ook.’

‘Jij bent te klein.’

‘Ben ik niet.’

‘Kleine kinderen horen in bed,’ zei Muulke.

‘Fing, zeg dat ze ophoudt.’

Voordat ik er zelf erg in had was ik de boel weer aan het sussen. We waren een zussenmachine met tandwielen die feilloos in elkaar grepen.

We liepen langs de kruidenierswinkel van Betje Garen, die ondanks de motregen verwoed haar twee grote ramen zeemde. Dat deed ze elke dag, net als haar stoepje schrobben en azen op roddels.

‘Wat hoor ik nou?’ vroeg ze, terwijl ze wiebelend op haar laddertje een lok van haar pikzwarte haar wegblijs. ‘Heeft jullie Krit een meisje? Was de Pap verkouden? En hebben jullie ratten in de kelder?’

We zwegen.

‘Zeg maar tegen jullie grootmoeder dat ik weer Sunlight-Zeep heb,’ riep ze ons na. ‘Niet vergeten!’

Eenmaal onder de Putse Poort door lieten we de stad achter. Hier begonnen de akkers, de velden en een lange slingerende weg, Sjlammbams Sahara genaamd. We waren nog maar net de weg opgelopen, toen er geknars achter ons klonk en een preiblauwe automobiël langs ons heen gleed.

Het gebeurde maar zelden dat automobiëlen Sjlammbams Sahara in sloegen. De weg was alleen het eerste stukje verhard. Voorbij de smid werd hij van leem en hobbelig en kwam er niets meer behalve ons huis.

De regen was opgehouden. De ruit van de automobiel ving het zonlicht, zodat we niet konden zien wie erin zat. Maar zoveel auto's waren er in die dagen nog niet, en al helemaal zelden zag je een preiblauwe.

'De Sigarenkeizer!' riep Muulke.

De Sigarenkeizer was van alle sigarenhandelaren in de stad de grootste, en hij was een van de machtigste mannen van de stad. Hij was de enige die zijn sigarenwerkplaats gemechaniseerd had. Er waren ook andere kleinere handelaren: de Sigarenkoningen. Sinds kort was de Pap een van hen.

'Hij gaat naar ons toe!' riep Jes opgewonden.

Ze renden ervandoor.

De Sigarenkeizer toverde munten uit je neus, veranderde zakdoeken in speelkaarten en omgekeerd. Ooit had hij op de markt van Sint-Joep een complete os laten verdwijnen waar iedereen bij stond. Dat werd tenminste verteld. En je wist nooit waar en wanneer hij een nieuw truc zou uithalen.

'Bij elkaar blijven!' riep ik. 'We moeten...'

'Kom dan, *sjiethoes*,' riep Muulke en ze lachte zo hard dat de mussen opvlogen uit het kreupelhout. 'Jij blijft achter, niet wij!'

Elke keer als ons huis aan het eind van de holle weg opdook probeerde ik te zien wat iemand anders zien zou, iemand die het niet kende. Negen Open Armen was niet bepaald een lieflijk huis. Het stond bokkig met de rug naar de wereld toe, ver buiten de stad, naast het stadskerkhof. Mooi kon je het al helemaal niet noemen, met zijn verweerde brokkelige bakstenen, de scheefgetrokken raamlijsten en het dak met rode en zwarte dakpannen, kriskras door elkaar als de vleugels van een vogel in de rui.

Maar altijd als Negen Open Armen in zicht kwam, ademen wij iets dieper uit, alsof we de hele dag één kleine ademtocht achtergehouden hadden, die we dan pas konden wegzuchten.

Heilige Boon

De automobiel stond nog natikkend voor ons huis. Muulke en Jes holden naar het hek, dat piepend openklapte, en renden het pas geschrobde tuinpad op naar de keukendeur.

‘Wacht nou even,’ zei ik, maar ze waren al binnen.

Binnen verwachtte ik de gebruikelijke chaos. Onze vier broers en de Pap zaten meestal net te schaften als we thuiskwamen en oma Mei had koffie gezet. En altijd was het een drukte van belang, gelach en geruzie, bonkende voetstappen en slaande deuren.

Nu was het stil.

Ik struikelde over mijn zussen die vlak achter de drempel waren blijven staan.

Oma Mei rommelde nadrukkelijk in de keukenkastjes.

De klok sloeg half vijf.

‘Waar is de Sigarenkeizer?’ vroeg Muulke.

‘Jassen ophangen, graag,’ zei oma Mei. ‘Muulke, doe je haarspeld goed. Je ziet eruit als een *sjloddermadam*. Jes, niet zo hangen. Moet je krom worden als de hoofdletter C?’

Ze zei wat ze altijd zei, maar er was iets met de klank van haar stem.

Muulke spiedde met haar generaalsogen rond en wees toen naar de schuifdeuren van de woonkamer.

Daar, tussen de kier door, zagen we nog net een stukje van de sofa en een paar voeten met vuurrood gelakte pumps.

‘*De Pruisin! De Pruisin!*’ fluisterde Muulke opgewonden, alsof er een exotische vogel midden in onze woonkamer geland was.

Het verhaal ging dat de Sigarenkeizer zijn Pruusin ontmoet had op een van zijn zakenreizen in Duitsland en dat ze getrouwd en wel terugkeerden. Zij met een knots van een ring aan haar vinger, met ingelegde diamantjes. Die van hem was trouwens nauwelijks kleiner. Er werd wat afgesputterd. Niet alleen was de stad een groot feest door de neus geboord waar de hele middenstand van mee had kunnen profiteren, maar dat hij nu net met een Prúúsin moest aankomen! Of er echt een ongemakkelijke treinreis van zeven uur voor nodig geweest was om terug te komen met een Pruusin! Als hij er dan toch zo nodig eentje wilde, waarom was hij dan niet gewoon naar de zaterdagmarkt gegaan, waar het ondanks al ‘het Gedoe’ van *de Pruuse* wemelde.

Niet dat iemand dat hardop zei. De Rijken deden tenslotte wat ze wilden.

Oma Mei dreef ons naar de woonkamer.

‘Ach, de kinderen Boon,’ riep de vrouw van de Sigarenkeizer uit, toen ze ons zag.

We maakten een knicksje en stapten schoorvoetend de woonkamer binnen. Het voelde raar, alsof het ineens niet meer onze woonkamer was. Jes verstopte zich achter mij, maar Muulke schudde haar verlegenheid af als een eend waterdruppels en plofte naast haar neer.

‘Later wil ik ook zulke schoenen,’ zei ze. ‘En ik word nog veel mooier dan u.’

De Pruusin lachte. Het klonk net zo hees als wanneer ze praatte.

‘Veel, veel mooier,’ zei ze in haar keurige Nederlands terwijl ze Muulkes dikke poppenhaar aaide.

‘Ja hè,’ zei Muulke gelukzalig.

De Pruusin klopte op de bank en ik ging ook bij haar zitten, met Jes achter me. ‘Hoe gaat het op school?’

‘School heeft een hekel aan mij,’ vatte Muulke zakelijk samen. ‘Van Jes vinden ze natuurlijk alles goed, maar dat is omdat ze een zwervel heeft.’

‘Een zwervel?’

‘Ze heeft een wervel die soms scheef zit,’ zei ik.

‘En ze kan mooi zingen,’ voegde Muulke eraan toe. ‘Dat helpt ook. Maar Fing is écht goed. Omdat ze zo braaf is en altijd oplet.’

Het was niet als compliment bedoeld. Muulke had me al vaak genoeg ingewreven dat ik een heilige boon was en zo saai dat ik er op een dag aan zou doodgaan.

De Pruisin glimlachte.

Toen was het stil. Vanuit de sigarenwerkplaats hoorden we de stemmen van de Pap, onze broers en die van de Sigarenkeizer. We konden niet precies horen wat ze zeiden, want het bovenlicht was dicht, maar het klonk gewichtig.

Oma Mei kwam de woonkamer binnen.

‘Het is natuurlijk niet veel,’ zei ze. Ze zette het dienblad neer met de pot koffie en driekwart zelfgebakken abrikozenvlaai.

‘Ach, *nein*,’ riep de Pruisin. ‘Dit is toch *wunderbar*.’

‘Als u uw bezoek even van tevoren had laten weten,’ zei oma Mei. ‘Dan had ik alle rommel kunnen opruimen.’

De vrouw van de Sigarenkeizer keek verwonderd om zich heen. De woonkamer van Negen Open Armen glom als de ruiten van Betje Garen. Oma Mei zorgde er wel voor dat het huis spic en span bleef. Wij kregen elke dag een eindeloze lijst met klusjes die we doen moesten als we uit school kwamen. Nu ze de vlaai in grote punten sneed (onder protest van de Pruisin) schoot onze grootmoeder de lijst weer te binnen.

‘We hebben geen water meer,’ zei ze. ‘En in de verstelmand ligt nog een paar sokken met gaten.’

‘Toch niet wéér van Muulke?’ zei Jes.

‘En als jullie daarmee klaar zijn, naast de moestuin ligt losgetrokken onkruid voor de composthoop en takken voor brandhout. Jes, jij niet.’

We liepen naar het kerkhof waar de waterput was.

Het was begin september en de zomer was al over zijn

hoogtepunt heen. De zon zakte vlamvend rood achter de kerkhofhaag totdat het licht alleen nog als een smeulend vuurtje opgloeide tussen het hechte groen.

‘Wat denk je dat de Sigarenkeizer doen komt?’ vroeg Muulke, toen we de emmer onder de pomp zetten.

‘Hoe moet ik dat nou weten?’ vroeg ik.

Muulke wist het natuurlijk ook niet, maar zoals altijd liet ze zich daar niet door tegenhouden. In een mum van tijd verzon ze een verhaal over woeste bendes die halve steden uitmoorden en onze grensweg gebruikten om sigaren het land uit te smokkelen.

‘Niet waar,’ zei Jes bang. ‘Fing, het is toch niet waar wat ze zegt?’

Maar ze keek er zo gretig bij dat Muulke geen aansporing nodig had om het verhaal nog wilder en moorddadiger te maken.

Net toen Muulkes verhaal zo bloederig begon te worden dat zelfs ik er ongemakkelijk van werd, hoorden we de automobiel starten. Het volgende moment zagen we een veeg blauw in de opening van de haag wegglijden.

Muulke en Jes renden naar de haag toe, maar het was al te laat. De automobiel was verdwenen.

‘Nou weten we nog niet wat hij kwam doen,’ zei Jes.

‘Wat maakt dat nou uit!’ riep Muulke uit. ‘Het is veel erger dat hij weggaat zonder truc!’

Chef van transport

Maar in de keuken leek het alsof de Sigarenkeizer toch getoverd had. Onze broers zaten zo rechtop dat we de stoelen onder ze uit hadden kunnen trekken. Ze staarden als gehypnotiseerd naar de Pap, die op zijn beurt weer naar oma Mei keek.

‘Wat is hier aan de hand?’ vroeg ik.

Pie float.

‘Dat is geen *ulezeik*,’ zei Krit.

Sjeer, Pie en Eet knikten instemmend, zwaar onder de indruk.

Alle drie keken we ongerust naar het uilenoog van oma Mei, want wanneer dat tolde betekende het onraad. Ze kon er mensen de stuipen mee op het lijf jagen, maar voor ons was het niet meer dan een kompas. Tot onze opluchting bewoog het nauwelijks.

‘De Sigarenkeizer heeft gevraagd of de Pap chef wil worden,’ zei Krit. Weer draaiden hun hoofden zich naar de Pap, die zijn hoofd op hetzelfde moment weer naar oma Mei draaide. Als Muulke, Jes en ik een zussenmachine waren, dan was de rest van ons gezin de fabriek waarin we draaiden.

Onze grootmoeder deed haar best niets prijs te geven. Nutteloos natuurlijk, want we wisten allang wat ze ervan vond. Voordat de Pap de vijfde Sigarenkoning geworden was, was hij mandenmaker geweest, dakdekker, verkoper van zijden kussenslopen en had hij nog een zwik onduidelijke baantjes gehad en elke onderneming was vroeg of laat op een ramp uitgelopen.

‘Chef van Transport,’ zei oma Mei.